

POSTANOWIENIE

27 września 2024 r.

Sąd Najwyższy w Izbie Cywilnej w składzie:

SSN Agnieszka Góra-Błaszczkowska

na posiedzeniu niejawnym 27 września 2024 r. w Warszawie
w sprawie z powództwa B. B. i K. B.
przeciwko Bankowi spółce akcyjnej w W.
o zapłatę,
na skutek skargi kasacyjnej Banku spółce akcyjnej w W.
od wyroku Sądu Apelacyjnego we Wrocławiu
z 29 czerwca 2023 r., I ACa 2222/22,

1. odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania;

2. zasądza od pozwanego Banku spółki akcyjnej w W. na rzecz powodów B. B. i K. B. 2700 (dwa tysiące siedemset) złotych kosztów postępowania kasacyjnego z odsetkami w wysokości odsetek ustawowych za opóźnienie w spełnieniu świadczenia pieniężnego za czas po upływie tygodnia od dnia doręczenia niniejszego orzeczenia pozwanemu Bankowi spółce akcyjnej w W. do dnia zapłaty.

UZASADNIENIE

Wyrokiem z dnia 29 lipca 2022 r. Sąd Okręgowy w Jeleniej Górze zasądził od strony pozwanej Bank S.A. w W. na rzecz powodów B. B. i K. B. kwotę 99 339,36 zł wraz z ustawowymi odsetkami od poszczególnych kwoty do dnia zapłaty oraz orzekł o kosztach procesu.

Wyrokiem z 29 czerwca 2023 r. Sąd Apelacyjny we Wrocławiu zmienił zaskarżony wyrok w punkcie I w ten sposób, że oddała powództwo w zakresie

ustawowych odsetek za opóźnienie od kwoty 99 339,36 zł oraz obowiązek zapłaty tej kwoty wstrzymuje do chwili zaofiarowania przez powodów zwrotu stronie pozwanej kwoty 196 559,05 zł albo do chwili zabezpieczenia zwrotu tej kwoty; oddalił apelację w pozostałym zakresie oraz orzekł o kosztach postępowania apelacyjnego.

Pozwany wniósł skargę kasacyjną od tego wyroku, zaskarżając go w części, tj. w zakresie punktu 2 i 3. Skarżący na podstawie art. 398⁴ § 2 k.p.c. wniósł o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania:

1. z uwagi na to, że w sprawie występują istotne zagadnienia prawne sprowadzające się do następującego pytania (art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c.):

1. Czy w sytuacji uznania przez Sąd, że w umowie kredytu denominowanego występują klauzule abuzywne (przeliczeniowe i ryzyka) dopuszczalne jest zastąpienie tych postanowień innymi postanowieniami z tej samej umowy, które zostały zaakceptowane przez strony w toku jej zawierania i wykonanie umowy jako kredyt złotówkowy, mając na uwadze zasadę trwałości umów wyrażony w art. 385¹ § 2 k.c. oraz dążenie do przywrócenia równowagi kontraktowej i zachowanie proporcjonalności sankcji wynikające z art. 6 ust. 1 Dyrektywy 93/13?

2. Czy z punktu widzenia celów art. 385¹ oraz art. 385² k.c. oraz celów Dyrektywy 93/13 prymat przyznać należy celowi w postaci przywrócenia równowagi kontraktowej, czy też sankcyjnemu charakterowi przepisów dotyczących ochrony konsumenckiej oznaczającemu osiągnięcie skutku zniechęcającego profesjonalnych kontrahentów, zawierających umowy z konsumentami do stosowania nieuczciwych postanowień umownych oraz czy realizacja celu sankcyjnego co do zasady oznaczać musi zawsze uznanie umowy za nieważną?

a ponadto:

3. z uwagi na występującą w niniejszej sprawie potrzebę wykładni przepisów prawnych wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów (art. 398⁹ § 1 pkt 2 k.p.c.), a to art. 385¹ §1 k.c. k.c. ustawy z dnia 23 kwietnia 1964 r. - Kodeks cywilny (tj. Dz.U. z 2022 r. poz. 1360, dalej: k.c.) w zw. z art. 6 ust. 1

Dyrektywy Rady 93/13/EWG z dnia 5 kwietnia 1993 r. w sprawie nieuczciwych warunków w umowach konsumenckich (Dz.Urz.UE.L Nr 95, str. 29, dalej: dyrektywa 93/13) w zw. z art. 455 k.c. w zw. z art. 481 §1 i §2 k.c. w zw. z art. 410 § 2 k.c. poprzez rozstrzygnięcie, czy w przypadku stwierdzenia przez Sąd powszechny, że określone postanowienia umowne stanowią niedozwolone postanowienia, a w efekcie stwierdzenie nieważności umowy i zasądzenie no tej podstawie zwrotu świadczeń dokonanych przez konsumenta w wykonaniu umowy, odsetki od zasądzonych kwot powinny być liczone:

1. od dnia uprawomocnienia się wyroku w sprawie,
2. od dnia wydania orzeczenia przez sąd I instancji,
3. od dnia doręczenia przedsiębiorcy oświadczenia konsumenta odnośnie odmowy sanowanie postanowień abuzywnych,
4. od dnia złożenia przez konsumenta oświadczenia odnośnie odmowy sanowanie postanowień abuzywnych,
5. od dnia doręczenia przedsiębiorcy reklamacji konsumenta (wezwania do zapłaty)
6. od dnia płatności przez kredytobiorcę poszczególnych rat kredytu?

W odpowiedzi powodowie wniesli o odmowę przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania oraz o zasądzenie kosztów postępowania według norm przepisanych.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Skarga kasacyjna jest kwalifikowanym środkiem prawnym, którego rozpoznanie przez Sąd Najwyższy musi być uzasadnione względami o szczególnej doniosłości, wykraczającymi poza indywidualny interes skarżącego, a leżącymi w interesie powszechnym. Rozpoznanie skargi kasacyjnej powinno służyć ochronie obowiązującego porządku prawnego przed dowolnością orzekania oraz zapewniać jednolitość orzecznictwa sądowego w takich sprawach, w których możliwe jest dokonanie zasadniczej wykładni przepisu prawa, mającej walor generalny i abstrakcyjny.

W przepisach kodeksu postępowania cywilnego skarga kasacyjna została ukształtowana jako nadzwyczajny środek zaskarżenia, nakierowany na ochronę interesu publicznego przez zapewnienie rozwoju prawa, jednolitości orzecznictwa

oraz prawidłowej wykładni, a także w celu usunięcia z obrotu prawnego orzeczeń, wydanych w postępowaniu dotkniętym nieważnością lub oczywiście wadliwych, nie zaś jako ogólnie dostępny środek zaskarżenia orzeczeń umożliwiający rozpoznanie sprawy w kolejnej instancji sądowej.

Koniecznej selekcji skarg pod kątem realizacji tego celu służy instytucja tzw. przedsądu, ustanowiona w art. 398⁹ k.p.c., w ramach której Sąd Najwyższy dokonuje wstępnej oceny skargi kasacyjnej. Ten etap postępowania przed Sądem Najwyższym jest ograniczony - co należy podkreślić - wyłącznie do zbadania przesłanek przewidzianych w art. 398⁹ § 1 pkt 1 - 4 k.p.c., nie zaś do merytorycznej oceny skargi kasacyjnej. W razie spełnienia co najmniej jednej z tych przesłanek, przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania jest usprawiedliwione (zob. postanowienie Sądu Najwyższego z 11 lipca 2023 r., I CSK 6201/22).

Przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania ze względu na przesłankę z art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c. wymaga, by przedstawione w niej zagadnienie prawne było istotne, co wyraża się w jego znaczeniu dla rozwoju prawa lub w precedensowym charakterze. Chodzi więc o zagadnienie prawne, które będzie miało znaczenie nie tylko dla rozstrzygnięcia konkretnej skargi kasacyjnej, lecz także dla praktyki sądowej w ogólności. Dla wykazania takiej jego kwalifikacji skarżący powinien określić treść i zakres zagadnienia prawnego oraz przytoczyć wyczerpujące argumenty prawne, prowadzące do rozbieżnych ocen i wątpliwości związanych z rozumieniem, czy stosowaniem przepisów prawa, których zagadnienie dotyczy i wskazać, czy były one już przedmiotem wypowiedzi judykatury. Istotnym zagadnieniem prawnym - w rozumieniu tego unormowania - jest zagadnienie objęte podstawami kasacyjnymi, doniosłe z punktu widzenia rozstrzygnięcia sprawy i nierozwiązane dotąd w orzecznictwie, którego wyjaśnienie może się przyczynić do rozwoju prawa. Powołanie się przez skarżącego na takie zagadnienie wymaga jego sformułowania oraz uzasadnienia występowania w sprawie (zob. postanowienia Sądu Najwyższego: z 28 listopada 2003 r., II CK 324/03; z 7 czerwca 2005 r., V CSK 3/05; z 13 lipca 2007 r., III CSK 180/07; z 22 listopada 2007 r., I CSK 326/07; z 26 września 2005 r., II PK 98/05; z 10 maja 2019 r., I CSK 627/18).

W dacie orzekania o przyjęciu niniejszej skargi do rozpoznania, sformułowanemu przez skarżącego zagadnieniu prawnemu nie można już przypisać takiej kwalifikacji.

W uchwale pełnego składu Izby Cywilnej Sądu Najwyższego z 25 kwietnia 2024 r., III CZP 25/22 wyjaśniono m.in., że w razie uznania, że postanowienie umowy kredytu indeksowanego, odnoszące się do sposobu określania kursu waluty obcej stanowi niedozwolone postanowienie umowne i nie jest wiążące, w obowiązującym stanie prawnym nie można przyjąć, że miejsce tego postanowienia zajmuje inny sposób określenia kursu waluty obcej wynikający z przepisów prawa lub zwyczajów. Ponadto Sąd Najwyższy przesądził także, że w razie niemożności ustalenia wiążącego strony kursu waluty obcej w umowie kredytu indeksowanego umowa nie wiąże także w pozostałym zakresie. Jeżeli w wykonaniu umowy kredytu, która nie wiąże z powodu niedozwolonego charakteru jej postanowień, bank wypłacił kredytobiorcy całość lub część kwoty kredytu, a kredytobiorca dokonywał spłat kredytu, powstają samodzielne roszczenia o zwrot nienależnego świadczenia na rzecz każdej ze stron. Jeżeli umowa kredytu nie wiąże z powodu niedozwolonego charakteru jej postanowień, nie ma podstawy prawnej do żądania przez którąkolwiek ze stron odsetek lub innego wynagrodzenia z tytułu korzystania z jej środków pieniężnych w okresie od spełnienia nienależnego świadczenia do chwili popadnięcia w opóźnienie co do zwrotu tego świadczenia.

Sąd Najwyższy rozpoznając niniejszą sprawę jest związany podjętą uchwałą (art. 88 ustawy o SN).

Powołane przez skarżącego przepisy były przedmiotem wypowiedzi Sądu Najwyższego i Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej (zob. np. uchwała SN z 7 maja 2021 r., III CZP 6/21, OSNC 2021, nr 9, poz. 56; wyroki SN: z 4 kwietnia 2019 r., III CSK 159/17; z 9 maja 2019 r., I CSK 242/18; z 11 grudnia 2019 r., V CSK 382/18; z 2 czerwca 2021 r., I CSKP 55/21; z 3 lutego 2022 r., II CSKP 415/22; podobnie w orzecznictwie TSUE zob. wyroki: z 30 kwietnia 2014 r., C-26/13, Kásler i Káslerné Rábai, pkt 49-50; z 26 lutego 2015 r., C-143/13, Matei, pkt 54; z 23 kwietnia 2015 r., C-96/14, Van Hove, pkt 33; z 20 września 2017 r., C-186/16, Andriuc i in., pkt 35; z 14 marca

2019 r., C-118/17, Dunai, pkt 48; z 3 października 2019 r., C-260/18, Dziubak, pkt 44).

Sąd Najwyższy wielokrotnie wyjaśniał, że w razie niemożliwości ustalenia wiążącego strony kursu waluty obcej w umowie kredytu denominowanego w walucie obcej, umowa ta nie może wiązać stron w pozostałym zakresie ani jako kredyt złotówkowy (z oprocentowaniem obliczanym na podstawie wskaźnika LIBOR/SARON), ani jako tzw. kredyt czysto walutowy. W szczególności bowiem wskazuje się, że utrzymanie takiej umowy jako kredytu czysto walutowego prowadziłoby do niedopuszczalnego zniekształcenia woli stron, która ukierunkowana była od początku na wypłatę kredytu w walucie krajowej (por. wyroki SN: z 10 maja 2022 r., II CSKP 694/22; z 13 maja 2022 r., II CSKP 293/22 i II CSKP 405/22; z 20 maja 2022 r., II CSKP 713/22 i II CSKP 943/22; z 26 maja 2022 r., II CSKP 650/22, i z 24 czerwca 2022 r., II CSKP 10/22). Ponadto podniesione kwestie były przedmiotem licznych wypowiedzi Sądu Najwyższego (w odniesieniu do art. 385¹ k.c. w kontekście dyrektywy 93/13 zob. m.in. wyroki Sądu Najwyższego: z 4 kwietnia 2019 r., III CSK 159/17; z 9 maja 2019 r., I CSK 242/18; z 11 grudnia 2019 r., V CSK 382/18; z 30 września 2020 r., I CSK 556/18; z 2 czerwca 2021 r., I CSKP 55/21; z 27 lipca 2021 r., V CSKP 49/21; z 3 lutego 2022 r., II CSKP 415/22).

W uchwale z 28 kwietnia 2022 r. (III CZP 40/22, OSNC 2022, Nr 11, poz. 109) Sąd Najwyższy jednoznacznie wyjaśnił, że postanowienie umowne, uzależniające wysokość świadczenia od swobodnego uznania jednej ze stron, jest sprzeczne z naturą (właściwością) stosunku prawnego. Jeżeli bank miałby w ten sposób określać wysokość własnego świadczenia (co występuje w przypadku kredytów denominowanych), takie zastrzeżenie godzi w istotę zobowiązania. Sprzeczność z naturą stosunku zobowiązaniowego w tym przypadku polega na wprowadzeniu do jego treści elementu nadrzędności jednej ze stron i podporządkowania drugiej, co jest obce stosunkom zobowiązaniowym oraz stosunkom prywatnoprawnym w ogólności.

Powołanie się na przyczynę kasacyjną przewidzianą w art. 398⁹ § 1 pkt 2 k.p.c. wymaga wykazania przez stronę skarżącą, że chodzi o wykładnię przepisów prawa, których treść i znaczenie nie zostały dostatecznie wyjaśnione

w dotychczasowym orzecznictwie lub że istnieje potrzeba zmiany ich dotychczasowej wykładni. Konieczny jest stosowny jurystyczny wywód, na czym owe wątpliwości polegają, że mają one poważny oraz rzeczywisty charakter i ich rozstrzygnięcie wiąże się z rozpatrywaną sprawą i jest istotne z punktu widzenia wyniku postępowania oraz publicznoprawnych funkcji skargi kasacyjnej. Jeżeli podstawą wniosku w tym zakresie jest twierdzenie o występujących w orzecznictwie sądowym rozbieżnościach, wynikających z dokonywania przez sądy różnej wykładni przepisu, konieczne jest wskazanie rozbieżnych orzeczeń, dokonanie ich analizy i wykazanie, że rozbieżność wynika z różnej wykładni przepisu (por.m.in. postanowienia z 15 października 2002 r., II CZ 102/02; z 28 marca 2007 r., II CSK 84/07; z 8 lipca 2008 r. I CSK 111/08; z 20 listopada 2015 r., III CSK 269/15; z 20 maja 2016 r., V CSK 692/15; z 3 sierpnia 2017 r., IV CSK 85/17; z 7 grudnia 2017 r., I CSK 499/17; z 26 kwietnia 2018 r., IV CSK 571/17).

Zagadnienia i wątpliwości interpretacyjne, sformułowane przez pozwanego nie czynią zadość wskazanym wymaganiom. Skarżący oparł bowiem uzasadnienie na enumeratywnym wskazaniu różnych rozstrzygnięć sądów powszechnych w przedmiocie odsetek w sprawach o ustalenie nieważności i zasądzenie w sprawach kredytów walutowych.

W aktualnym stanie prawnym brak jest podstaw do stwierdzenia, że wskazane przez skarżącego rozbieżności w orzecznictwie sądów powszechnych nadal mogą stanowić podstawę do przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania. W uchwale pełnego składu Izby Cywilnej SN z 25 kwietnia 2024 r., III CZP 25/22, Sąd Najwyższy przyjął w punkcie 4, że bieg roszczenia banku o zwrot kwot wypłaconych z tytułu kredytu rozpoczyna się co do zasady od dnia następującego po dniu, w którym kredytobiorca zakwestionował względem banku związanie postanowieniami umowy. Należy z tego wywieść wniosek, że wymagalność roszczeń kredytobiorcy o zwrot nienależnego świadczenia może się rozpocząć w tej samej dacie. W szczególności do rozpoczęcia tej wymagalności nie jest konieczne złożenie przez kredytobiorcę żadnego sformalizowanego oświadczenia przed odpowiednim organem, a przyjęcie konieczności złożenia takiego oświadczenia pozostawałoby w sprzeczności z jednolitym orzecznictwem TSUE.

Aktualnie nie można zatem uznać, aby wykładni wymagała kwestia daty początkowej naliczania *odsetek*.

Nie można już obecnie uznać za aktualne wątpliwości, dotyczące wpływu skutecznego skorzystania przez Bank z prawa zatrzymania na możliwość żądania przez kredytobiorcę odsetek za opóźnienie w zwrocie uiszczonych przezeń płatności. W wyroku z dnia 14 grudnia 2023 r., C-28/22, Getin Noble Bank (Termin przedawnienia roszczeń restytucyjnych) Trybunał Sprawiedliwości Unii Europejskiej wyjaśnił m.in., że skuteczność ochrony przyznanej konsumentom przez dyrektywę 93/13 byłaby zagrożona, gdyby konsumenci ci, powołując się na prawa, które wywodzą z tej dyrektywy, byli narażeni na ryzyko nieotrzymania odsetek za opóźnienie od kwot, które powinny im zostać zwrócone ze względu na nieważność umowy od chwili upływu terminu nałożonego na przedsiębiorcę do wykonania świadczenia, po tym jak przedsiębiorca ten otrzyma wezwanie do zwrotu tych kwot (por. pkt 86 uzasadnienia).

TSUE stwierdził, że art. 6 ust. 1 i art. 7 ust. 1 dyrektywy 93/13 w związku z zasadą skuteczności należy interpretować w ten sposób, iż stoją one na przeszkodzie wykładni sądowej prawa krajowego, zgodnie z którą gdy umowa kredytu hipotecznego, zawarta przez przedsiębiorcę z konsumentem, nie może już pozostać wiążąca po usunięciu nieuczciwych warunków zawartych w tej umowie, przedsiębiorca ten może powołać się na prawo zatrzymania umożliwiające mu uzależnienie zwrotu świadczeń otrzymanych od tego konsumenta od przedstawienia przez niego oferty zwrotu świadczeń, które sam otrzymał od tego przedsiębiorcy, lub gwarancji zwrotu tych ostatnich świadczeń, jeżeli wykonanie przez tego samego przedsiębiorcę tego prawa zatrzymania powoduje utratę przez rzeczonoego konsumenta prawa do uzyskania odsetek za opóźnienie od momentu upływu terminu nałożonego na danego przedsiębiorcę do wykonania świadczenia po tym, jak przedsiębiorca ten otrzyma wezwanie do zwrotu świadczeń zapłaconych mu w wykonaniu tej umowy (por. pkt 87). Z orzeczenia tego wynika zatem jasno, że nawet skuteczne skorzystanie przez bank z prawa zatrzymania nie może wyrzucić żadnego wpływu na naliczanie odsetek za opóźnienie, które rozpoczęło się wcześniej (zob. postanowienie Sądu Najwyższego 15 lutego 2024 r., I CSK 409/23).

Z tych przyczyn należało odmówić przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania (art. 398⁹ § 2 k.p.c.). O kosztach postępowania kasacyjnego orzeczono na podstawie art. 98 § 1,1¹ i 3 oraz art. 99 k.p.c. w zw. z § 10 ust. 4 pkt 2 w zw. z § 2 pkt 7 oraz § 20 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 października 2015 r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych.

(NM)

[ms]